

# บทที่ 1

## บทนำ



### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและเป็นผู้สืบทอดความเป็นชาติในอนาคต ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพ จึงต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัยก่อนเรียนเพราะพัฒนาการในวัยนี้จะหล่อหลอมเป็นพื้นฐานทางบุคลิกภาพ ยิ่งไปกว่านั้นวัยนี้ยังเป็นวัยที่เด็กพร้อมจะรับ เด็กจึงต้องการการแนะแนวทางและการเอาใจใส่จากผู้ใหญ่อย่างใกล้ชิด การอบรมเลี้ยงดูและการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กวัยนี้อย่างถูกต้องเหมาะสม อันเป็นการวางพื้นฐานที่มั่นคงให้แก่ชีวิตของเด็กตลอดจนส่งผลถึงสังคมโดยรวม ดังคำกล่าวของ เพลโต (Plato อ้างถึงใน ปราณี สาระจิตต์, 2538) ที่ว่า “...การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญที่สุดของงานทุกชนิด การเริ่มต้นงานชีวิตก็เช่นกัน โดยเฉพาะการเริ่มงานชีวิตของเด็กเล็ก ซึ่งเป็นระยะที่จะสร้างอุปนิสัยของเด็กเอง...”

Freud กล่าวว่า วัยเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์คือระยะ 5 ขวบปีแรก ประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับในช่วงนี้จะมีอิทธิพลต่อชีวิตของบุคคลนั้นจนชั่วชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ Erikson ที่มีความเห็นว่า เด็กอายุระหว่าง 3-6 ขวบ จะเริ่มพัฒนาความสามารถพร้อมๆ กับความริเริ่มสร้างสรรค์และต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ดังนั้น ถ้าเด็กในวัยนี้ได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้องเหมาะสมก็ย่อมส่งผลให้เด็กเติบโตเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคม (อ้างถึงใน อรุณี หรดาล, 2537)

White (1978, อ้างถึงใน นิตยา ประพุดดิกิจ, 2539) ได้ศึกษาพบว่า การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในช่วง 3 ขวบแรกของชีวิตเด็ก เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างที่สุด เพราะเป็นช่วงแห่งความพร้อมในการรับประสบการณ์สู่ชีวิต มิใช่จะสำคัญเฉพาะกับที่ด้อยโอกาสเท่านั้น

สุชา จันทร์อม (2538) ได้กล่าวว่า วัยเด็กเป็นวัยที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะระยะตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปีแรก เพราะเด็กในระยะนี้จะเติบโตเร็ว และสามารถรับรู้ประสบการณ์ฝังอยู่ในจิตใจได้มากที่สุด เราจึงควรเริ่มต้นการเลี้ยงดูและฝึกรอบมเด็กให้ถูกต้องเหมาะสมเสียแต่แรก การช่วยให้เด็กมีชีวิตเริ่มต้นที่ดี ย่อมจะมีคุณค่ายิ่งสำหรับเด็กซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นทรัพยากรของชาติในวันข้างหน้า ซึ่งสอดคล้องกับ Marsollo และ Loyd (อ้างถึงใน โสจิตักษ์ณ์ กมลศักดิ์วิกุล, 2539) ที่ว่า การที่เด็กปฐมวัยจะมีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้มากน้อยเพียงใด และมีพัฒนาการตามวัยหรือไม่ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก นั่นคือบ้านและ

ผู้ปกครองเป็นสำคัญ บ้านเป็นสถานที่แห่งแรกที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ผู้ปกครองที่มีความรักความอบอุ่นให้เด็ก มีการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องเหมาะสม จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการตามวัยและได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนอย่างเต็มที่ก่อนที่จะออกสู่โลกภายนอก

Berger (1995) ได้สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาระดับปฐมวัยว่า ผู้ปกครองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาเด็ก สิ่งแวดล้อมเด็กมีค่าต่อการเรียนรู้ของเด็ก และผู้ปกครองก็เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมนั้นๆ

ดังนั้น ความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนเพื่อการพัฒนาเด็กจึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ทุกฝ่ายจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเชื่อมโยง เชื่อมต่อ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันในการพัฒนาอย่างถูกต้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ดังมีผู้กล่าวไว้ดังนี้

กิตติ พัทธวิษณุ (2531 อ้างถึงใน คนอง คนเล็ก, 2535) กล่าวถึงความสำคัญของผู้ปกครองที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนว่า จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียนกับจุดมุ่งหมายของพ่อแม่ที่นำลูกมาโรงเรียนเป็นจุดมุ่งหมายเดียวกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2532) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการร่วมมือของผู้ปกครองต่อการศึกษาระดับปฐมวัยว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยให้บรรลุเป้าหมายเพื่อพัฒนาเด็กไปในแนวทางที่ถูกต้องตามหลักวิชาการนั้น สิ่งหนึ่งที่นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเกื้อหนุนให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ คือ ความร่วมมือของผู้ปกครอง ทั้งนี้จากผลการศึกษาวินิจฉัยชี้บ่งว่าคุณภาพของการศึกษาระดับปฐมวัยจะมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลถ้าสามารถจัดได้เชื่อมโยงและสัมพันธ์กับการเลี้ยงดูของครอบครัวให้มากที่สุด กล่าวคือ เด็กระดับปฐมวัยที่ได้รับพัฒนาด้วยวิธีการที่ถูกต้อง เมื่อได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนเป็นแรงเสริมทางบ้านด้วย จะนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลที่พึงประสงค์ เป็นต้นว่า มีพัฒนาการทางสังคม มีสุขภาพจิตดีและเรียนหนังสือได้อย่างมีความสุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษา โดยได้ระบุใน มาตรา 9 ข้อ 6 ว่า การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามีส่วนร่วมในการศึกษาระดับปฐมวัยจึงสอดคล้องและตอบสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ในการศึกษาระดับปฐมวัยผู้ปกครองจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากต่อการศึกษาของเด็ก ทั้งนี้ เพราะบ้านเป็นสถาบันสำคัญอันดับแรกที่จะสร้างให้เด็กเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการ

ดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข เด็กจะสามารถเจริญเติบโตได้มากน้อยเพียงใด มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ได้ดีเพียงใดนั้น อยู่ที่บทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นสำคัญ ถึงแม้เด็กวัยนี้จะเข้าโรงเรียนแล้วก็ตาม แต่บ้านก็ยังคงเป็นสิ่งแวดล้อมสำคัญที่มีอิทธิพลยิ่งต่อเด็ก (อรุณี ทรดาล, 2537)

บทบาทสำคัญของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมาก เพราะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองก่อให้เกิดประโยชน์แก่โรงเรียนและผู้ปกครอง ซึ่ง สุมาลี คุ่มชัยสกุล (2542) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยกระตุ้นให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปโดยคำนึงถึงคุณภาพตามปรัชญา หลักการ ความคาดหวัง หลักสูตร ทั้งในส่วนของกำหนดยุทธศาสตร์ แผนงานและการตรวจสอบติดตามผล โดยผู้ปกครองที่มีศักยภาพหรือประสบการณ์ทางการศึกษาปฐมวัยสามารถมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติการหรือมีบทบาทในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองคนอื่นๆ เกี่ยวกับกิจกรรมการดำเนินงานของโรงเรียนหรือแม้แต่เป็นหลักในการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงให้ผู้ปกครองที่รู้จักกันอยู่แล้ว มีความเข้าใจในบทบาทของผู้ปกครองที่ควรจะเป็นและช่วยให้เกิดการขยายกลุ่มของผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นได้ และด้านประโยชน์ต่อผู้ปกครองเอง คือ ผู้ปกครองเกิดความภูมิใจในตนเองและมีความมั่นใจมากขึ้นในการแสดงบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย นอกจากนี้ยังมีโอกาสได้เรียนรู้เกี่ยวกับเด็กปฐมวัยและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการอบรมเลี้ยงดูลูกของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เนื่องจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้โครงสร้างสภาพครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ จากครอบครัวขยาย (Extended Family) มาเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) และการบีบคั้นทางเศรษฐกิจที่ทำให้สตรีเข้าสู่ตลาดแรงงานเพิ่มขึ้น มีการอพยพเคลื่อนย้ายเข้าสู่ชุมชนเมืองเพื่อหางานทำ ทำให้เวลาที่พ่อแม่มีให้กับลูกนั้นค่อยๆ น้อยลง เด็กจึงขาดการเลี้ยงดูกลมเกลียวจากครอบครัว มีผลทำให้รูปแบบการดูแลเด็กวัยก่อนเรียนเปลี่ยนไปโดยเด็กจะถูกนำไปฝากเลี้ยงตามสถานรับเลี้ยงเด็ก โรงพยาบาลหรือปล่อยให้อยู่กับพี่เลี้ยงตามลำพัง ในขณะที่พ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหาเงินมาจุนเจือครอบครัวเพื่อให้เพียงพอกับภาวะทางเศรษฐกิจที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ผลที่ตามมาจึงอาจทำให้พ่อแม่ขาดความตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเองรวมทั้งขาดความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กที่ถูกต้องเหมาะสมตามวัย

สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น (2544) กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้สังเกตเห็นถึงปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงได้ดำเนินงานจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในเขตเทศบาลนครเทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลที่มีความพร้อม โดยยึดหลักการว่าเด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและจะเป็นผู้สืบทอดความเป็นชาติในอนาคต ดังนั้น เด็กทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็กด้อยโอกาส

เด็กพิการ เด็กเร่รอน เด็กถูกทารุณกรรม เด็กที่ถูกใช้แรงงานอย่างผิดกฎหมาย จึงสมควรที่จะได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ และแนวนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งระบุให้รัฐพึงเร่งรัดและขยายบริการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และเน้นกลุ่มเด็กด้อยโอกาส ตลอดจนการให้ความรู้ในด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กพร้อมด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม มีความพร้อมในการเข้าเรียนในระดับสูงต่อไป ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของสำนักงานการศึกษาท้องถิ่น คือ

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มเด็กผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจได้รับการดูแลที่ถูกต้องลักษณะ และได้รับการฝึกฝนพัฒนาตามความเหมาะสมกับวัย
2. เพื่อพัฒนาความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญาของเด็ก อย่างถูกต้องเหมาะสม ตามหลักวิชาการ และขยายผลการพัฒนาไปสู่ครอบครัว และชุมชน
3. เพื่อกระตุ้นชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพความพร้อมก่อนเข้าเรียนของเด็ก ตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานการพัฒนาเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธี
4. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ทุกระดับ และประชาชนได้สามารถร่วมกันวางแผนและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้
5. เพื่อแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองที่มีรายได้น้อย ให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้รับความเสมอภาคในทางการศึกษา

การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนอกจากจะตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาเด็กแล้ว ยังเป็นการตอบสนองพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งได้ระบุในมาตรา 8 ข้อ 2 ว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมาตรา 9 ข้อ 6 ได้ระบุไว้ว่า การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

การดำเนินงานจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภายใต้การกำกับดูแลของเทศบาล ในปี พ.ศ. 2544 มีจำนวนทั้งสิ้น 46 ศูนย์ ใน 30 จังหวัด ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล มีความจำเป็นที่จะต้องระดมทรัพยากรและสรรพกำลังเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ หากได้ส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มากขึ้น ย่อมส่งผลให้เกิดการพัฒนาปรับปรุง แก้ไข ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาล เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องทำงาน นอกบ้านเวลาที่ให้กับเด็กและเข้าร่วมกิจกรรมกับทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีน้อย การศึกษาจึงต้องการ ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาที่แท้จริงในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองด้านการดำเนินงาน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล ซึ่งครอบคลุม 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาเด็ก ด้าน กิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง ด้านการช่วยเหลือและสนับสนุน และด้านการติดต่อสื่อสาร ว่า ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากน้อยเพียงใด และมีลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในลักษณะใด โดยการศึกษาจากผู้ปกครอง ผู้บริหาร และผู้ดูแลเด็ก เพื่อที่จะนำผลการศึกษา ไปใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามความมุ่งหวังของผู้ปกครองและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการจัดตั้งศูนย์พัฒนา เด็กเล็กที่ต้องการให้เด็กได้พัฒนาความพร้อม ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมและมีความพร้อมในการเข้าเรียนในระดับที่สูงขึ้นไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล ใน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ ผู้ปกครอง ด้านการช่วยเหลือและสนับสนุน และด้านการติดต่อสื่อสาร

### ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาล โดยมีขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรคือ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก สังกัดเทศบาล จำนวน 46 ศูนย์ จาก 30 จังหวัด
2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาล ใน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง ด้านการช่วยเหลือและสนับสนุน และด้านการติดต่อสื่อสาร

## ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลแต่ละศูนย์ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน สามารถให้ข้อมูลได้เท่าเทียมกัน

## คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง ด้านการช่วยเหลือและสนับสนุน และด้านการติดต่อสื่อสาร

สภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง ระดับการปฏิบัติของผู้บริหาร ผู้ดูแลเด็ก และระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองใน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง ด้านการช่วยเหลือและสนับสนุน และด้านการติดต่อสื่อสาร

การพัฒนาเด็ก หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ลักษณะของการมีส่วนร่วมใน 4 ลักษณะ คือ การสร้างเสริมประสบการณ์ให้เด็กที่บ้าน การสร้างเสริมประสบการณ์ให้เด็กที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การให้ความรู้แก่เด็ก การรายงานและการติดตามผลพัฒนาการเด็ก และลักษณะของกิจกรรมที่ผู้ปกครองต้องการ รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะ

กิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการพัฒนาเด็กและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน 2 ลักษณะ คือ แบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ ลักษณะของกิจกรรมและความรู้ที่ผู้ปกครองต้องการ ความพอใจกับความรู้ที่ได้รับ รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะ

การช่วยเหลือและสนับสนุน หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ต้องการความช่วยเหลือและสนับสนุน คือ การช่วยเหลือและสนับสนุนในรูปแบบของวัสดุสิ่งของ กำลังทรัพย์ และการเป็นคณะกรรมการ/ที่ปรึกษา ลักษณะของกิจกรรมที่ผู้ปกครองต้องการ หน้าที่และความรับผิดชอบ ความพอใจในการช่วยเหลือและสนับสนุนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับ รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะ

การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมและให้ความสนใจ ในกิจกรรมต่างๆ ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดขึ้น ใน 2 ลักษณะ คือ การเผยแพร่และการรับทราบ ข่าวสารของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การสร้างความเข้าใจและประสานงานระหว่างผู้ปกครองและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ลักษณะของการติดต่อสื่อสารที่ผู้ปกครองต้องการ ความพอใจในการติดต่อสื่อสาร รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะ

ปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง เหตุขัดข้องที่เป็นอุปสรรคทำให้การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล ไม่เป็นไปตาม จุดมุ่งหมายทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง ด้าน การช่วยเหลือและสนับสนุน และด้านการติดต่อสื่อสาร

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล ใน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ ผู้ปกครอง ด้านการช่วยเหลือและสนับสนุน และด้านการติดต่อสื่อสาร

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่จัดตั้งขึ้นเพื่ออบรมเลี้ยงดูเด็ก อายุตั้งแต่ 3-4 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนนวัยเรียน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง หรือ เทศบาลตำบล โดยอาจดำเนินการโดยบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองหรือมอบหมาย ให้ชุมชนดำเนินการในรูปคณะกรรมการภายใต้การกำกับดูแลของเทศบาล

ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าศูนย์/ผู้อำนวยการ หรือผู้ที่ รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล

ผู้ดูแลเด็ก หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล

ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อแม่ หรือบุคคลอื่นที่ให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ใช้บริการในศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล

## วิธีดำเนินการวิจัย

### 1. ประชากรและตัวอย่างประชากร

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด เทศบาล จำนวน 46 ศูนย์ จาก 30 จังหวัด

1.2 ตัวอย่างประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล จำนวน 46 ศูนย์ ในปีการศึกษา 2544 โดยเป็นผู้บริหาร 46 คน ผู้ดูแลเด็ก 46 คน และ

ผู้ปกครอง 230 คน รวมตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 322 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้ปกครองอีกจำนวน 15 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

## 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มี 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้.-

2.1 แบบสอบถาม มี 3 ชุด คือ แบบสอบถามผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แบบสอบถามผู้ดูแลเด็ก และแบบสอบถามผู้ปกครอง ซึ่งแต่ละชุดแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 สภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล ในด้านการพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง ด้านการช่วยเหลือและสนับสนุน และด้านการติดต่อสื่อสาร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า สำหรับปัญหา ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นแบบปลายเปิด

2.2 แบบสัมภาษณ์ มี 1 ชุด คือ แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เป็นแบบปลายเปิด ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล ด้านการพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง ด้านการช่วยเหลือและสนับสนุน และด้านการติดต่อสื่อสาร

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

## 3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

3.1 ศึกษารายละเอียดและข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาเด็ก ความสำคัญและแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ลักษณะการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาการสร้างแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์จากเอกสารต่างๆ เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดของการวิจัย

3.2 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้บริหาร ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อใช้ประกอบในการสร้างเครื่องมือการวิจัย



3.3 กำหนดกรอบแนวคิดของแบบสอบถามแต่ละชุด โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบความคิด สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง ด้านการช่วยเหลือและสนับสนุน และด้านการติดต่อสื่อสาร

3.4 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย แบบสอบถามผู้บริหาร แบบสอบถามผู้ดูแลเด็ก แบบสอบถามผู้ปกครอง และแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง โดยสร้างตามกรอบความคิดที่กำหนดไว้

3.5 นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุมเนื้อหา และความเหมาะสมของการใช้ภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.6 นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้กับผู้บริหาร ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร

3.7 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้เป็นฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป

#### 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 นำหนังสือขอความร่วมมือการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่งถึงผู้อำนวยการสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่เป็นตัวอย่างประชากร และให้ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองส่งคืนกลับมาทางไปรษณีย์ ในซองจดหมายที่ผู้วิจัยจัดเตรียมไว้ให้

4.3 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ปกครองด้วยตนเอง

#### 5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 จากแบบสอบถามผู้บริหาร ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง ตามประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

5.2 วิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 2 จากแบบสอบถามผู้บริหาร ผู้ดูแลเด็ก และแบบสอบถามผู้ปกครอง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ และ 5 ระดับ ตามลำดับ โดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ( $\bar{X}$ ) แล้วนำมาแปลความหมายเป็นระดับของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

แบบสอบถามผู้บริหาร ผู้ดูแลเด็ก มาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ

- คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.00 หมายถึง ผู้บริหาร/ผู้ดูแลเด็ก ปฏิบัติเป็นประจำ
- คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ผู้บริหาร/ผู้ดูแลเด็ก ปฏิบัติบ้างไม่ปฏิบัติบ้าง
- คะแนนเฉลี่ย 0.51-1.50 หมายถึง ผู้บริหาร/ผู้ดูแลเด็ก ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง
- คะแนนเฉลี่ย 0.00-0.50 หมายถึง ผู้บริหาร/ผู้ดูแลเด็ก ไม่ปฏิบัติเลย

แบบสอบถามผู้ปกครอง มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

- คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.00 หมายถึง การมีส่วนร่วมมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง การมีส่วนร่วมมาก
- คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง การมีส่วนร่วมปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 0.51-1.50 หมายถึง การมีส่วนร่วมน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 0.00-0.50 หมายถึง ไม่มีการมีส่วนร่วม

สำหรับข้อคำถามในแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา นำมาสรุป รวบรวม เรียบเรียง แยกคำตอบต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่ แจกแจงความถี่ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

5.3 วิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 จากแบบสัมภาษณ์ โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ นำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง ส่วนตอนที่ 2 สรุปรวบรวม เรียบเรียง แยกคำตอบต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่ แล้วนำเสนอข้อมูลทั้งหมดในรูปความเรียงตามประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ตามลำดับความถี่

### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครองในการสร้างร่วมมือซึ่งกันและกันเพื่อปรับปรุงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเด็กและพัฒนาศูนย์เด็กเล็กต่อไป

2. ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น และก่อให้เกิดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่จะเชื่อมต่อและเชื่อมโยงประสบการณ์ของเด็กทั้งที่บ้านและที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้สัมพันธ์และต่อเนื่องกันอย่างมีความหมายต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กในทุกๆ ด้าน

3. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนและการกำหนดนโยบายการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาในระดับปฐมวัยต่อไป